

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE
Uprava za veterinarstvo i sigurnost hrane
10000 Zagreb, Planinska 2A
KLASA: 322-02/21-01/35
URBROJ: 525-10/0560-22-1
Zagreb, 17. veljače 2022.

Program iskorjenjivanja infekcije kompleksom *Mycobacterium tuberculosis*
(*Mycobacterium bovis*, *M. caprae* i *M. tuberculosis*) u Republici Hrvatskoj u
2022. godini

veljača 2022.

Sadržaj	
1. Uvod	4
2. Pravna osnova za provođenje programa	5
3. Obuhvaćeno područje s opisom i razgraničenjem geografskih i administrativnih područja obuhvaćenih programom iskorjenjivanja	5
4. Opis epidemiološke situacije	6
5. Opis strategije kontrole bolesti u okviru programa iskorjenjivanja	9
A. Planovi uzorkovanja i dijagnostičke metode	9
A.1. Ciljana i dodatna populacija životinja na kojoj se provodi program	9
A.2. Testiranje u svrhu dodjele zdravstvenog statusa objektu	9
A.3. Testiranje u svrhu zadržavanja zdravstvenog statusa objekta	9
A.4. Testiranje prije prometa	10
A.5. Tuberkulinizacija koza	11
A.6. Dijagnostičke metode	11
B.1. Postupak tuberkulinizacije	12
Evidencije	12
Nesukladnosti na gospodarstvu	12
B.2. Klanje sumnjivih goveda	13
B.3. Sumnja na infekciju s mtbc kod redovnog klanja zdravih goveda	15
Dezinfekcija opreme	16
C. Sumnja na bolest	17
Odstupanja predviđena člankom 23. delegirane uredbe 2020/689	18
D. Potvrđen slučaj bolesti	18
Delegirana uredba 2020/689	18
Postupanje sa stajskim gnojem	19
Dodatne mjere	20
E. Biosigurnosne mjere i mjere za umanjivanje rizika koje je potrebno provesti	20
F. Mjere koje je potrebno provesti u pogledu dodatnih populacija životinja, prema potrebi	20
G Odstupanja koja se primjenjuju u skladu s člankom 19. Delegirane uredbe 2020/689	20
H. Koordinirane mjere s drugim državama članicama ili trećim zemljama, prema potrebi	21
I. odobravanje zasebnih epidemioloških jedinica	21
6. Opis organizacije, nadzora i uloga dionika uključenih u program iskorjenjivanja	22
A. Tijela nadležna za koordinaciju i nadzor provedbe programa	22
Obveze uprave:	22
Obveze veterinarskih inspektora	22
B. Obveze i odgovornosti svih uključenih dionika	22

<u>Subjekti odgovornih za objekte u kojima se drže goveda:</u>	22
<u>Ovlaštene veterinarske organizacije</u>	23
<u>Hrvatski veterinarski institut</u>	24
<u>7. Trajanje programa iskorjenjivanja</u>	24
<u>8. Srednjoročni ciljevi programa iskorjenjivanja</u>	24
<u>a. Očekivano godišnje smanjenje broja zaraženih objekata</u>	24
<u>b. Očekivano godišnje povećanje broja objekata slobodnih od bolesti</u>	24
<u>10. Financiranje</u>	24
<u>11. Izvješćivanje</u>	24

1. UVOD

Tuberkuloza je kronična, kontagiozna zarazna bolest različitih vrsta domaćih i divljih životinja te čovjeka. Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije tuberkuloza je najučestalija svjetska zoonoza. Prema podacima zadnjeg dostupnog [Zdravstveno - statističkog ljetopisa za 2019 godinu](#) Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo zabilježena je do sada najniža učestalost tuberkuloze, a 303 prijave oboljelih i incidencija 7,5/100 000 stanovnika Hrvatsku svrstava u države s niskom incidencijom tuberkuloze (manje od 10/100000) treću godinu za redom. Najčešća je plućna tuberkuloza (78,9% svih prijava), od kojih je većina (90%) potvrđena kulturom. Kao i prethodnih godina, najveći broj oboljelih zabilježen je u dobi od 70 godina i stariji (85 prijava). Iz dostupnih [tabličnih podataka za 2020. godinu](#), vidljivo je da je incidencija u 2020. godini bila 4,5/100 000 stanovnika.

U Republici Hrvatskoj je, prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo zaključno s 2020. godinom, posljednji zabilježen slučaj tuberkuloze ljudi uzrokovane vrstom *M. bovis*, bio 2012. godine.

Uzročnici tuberkuloze goveda su mikobakterije, pripadnice *Mycobacterium tuberculosis* kompleksa (MTBC):

- *Mycobacterium bovis*,
- *M. caprae* i
- *M. tuberculosis*

Prema novom zakonodavnom okviru Europske unije bolest se naziva Infekcija kompleksom *Mycobacterium tuberculosis* (*M. bovis*, *M. caprae* i *M. tuberculosis*)(u daljnjem tekstu: infekcija MTBC). Provedbena uredba (EU) 2018/1882 o primjeni određenih pravila za sprečavanje i suzbijanje bolesti na kategorije bolesti s popisa i o utvrđivanju popisa vrsta i skupina vrsta koje predstavljaju znatan rizik za širenje tih bolesti s popisa kategorizira tuberkulozu u bolest kategorije B. Za bolesti u kategoriji B obavezno je suzbijanje u svim državama članicama s ciljem njihova iskorjenjivanja diljem Unije.

Program iskorjenjivanja infekcije MTBC u Republici Hrvatskoj izrađen je u skladu s zahtjevima Delegirane uredbe (EU) 2020/689 te je odobren od strane Europske komisije i nalazi se na listi Provedbene uredbe 2021/620. Obvezni dijelovi programa utvrđeni su člankom 10. Provedbene uredbe 2020/2002. U nastavku se nalazi prijevod programa koji je dostavljen Europskoj komisiji na odobravanje, uz dodatna pojašnjenja odredbi Delegirane uredbe 2020/689 te drugih odredbi, gdje je bilo potrebno.

Dosadašnji statusi stada na tuberkulozu goveda evidentirani u VETIS aplikaciji smatraju se statusima na infekciju MTBC.

2. PRAVNA OSNOVA ZA PROVOĐENJE PROGRAMA

Zakon o veterinarstvu (Narodne novine, br. [82/13](#), [148/13](#), [115/18](#) i [52/21](#)), u daljnjem tekstu **Zakon o veterinarstvu**

Naredba o mjerama zaštite zdravlja životinja od zaraznih i nametničkih bolesti i njihovom financiranju u 2022. godini (Narodne novine, [br. 145/21](#)), u daljnjem tekstu **Naredba**

Pravilnik o prijavi bolesti životinja (Narodne novine [br. 65/20](#)), u daljnjem tekstu **Pravilnik o prijavi**

[Uredba \(EU\) 2016/429](#) Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o prenosivim bolestima životinja te o izmjeni i stavljanju izvan snage određenih akata u području zdravlja životinja („Zakon o zdravlju životinja”), u daljnjem tekstu **Uredba 2016/429**

[Delegirana Uredba Komisije \(EU\) 2020/689](#) od 17. prosinca 2019. o dopuni Uredbe (EU) 2016/429 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu pravila o nadziranju, programima iskorjenjivanja i statusu „slobodno od bolesti” za određene bolesti s popisa i emergentne bolesti (SL L 174, 3.6.2020.), u daljnjem tekstu **Delegirana uredba 2020/689**

[Provedbena Uredba \(EU\) 2021/620](#) od 15. travnja 2021. o utvrđivanju pravila za primjenu Uredbe (EU) 2016/429 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu odobravanja statusa „slobodno od bolesti” i statusa područja na kojemu se ne provodi cijepljenje za određene države članice ili njihove zone ili kompartimente s obzirom na određene bolesti s popisa te u pogledu odobravanja programa iskorjenjivanja tih bolesti s popisa, u daljnjem tekstu **Provedbena uredba 2021/620**

[Provedbena Uredba \(EU\) 2020/2002](#) od 7. prosinca 2020. o utvrđivanju pravila za primjenu Uredbe (EU) 2016/429 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu obavješćivanja i izvješćivanja u Uniji o bolestima s popisa, u pogledu formata i postupaka za podnošenje programa nadziranja u Uniji i programa iskorjenjivanja i izvješćivanje o njima i zahtjeva za priznavanje statusa „slobodno od bolesti” te u pogledu računalnog informacijskog sustava, u daljnjem tekstu **Provedbena uredba 2020/2002**.

[UREDBA br. 853/2004](#) od 29. travnja 2004. o utvrđivanju određenih higijenskih pravila za hranu životinjskog podrijetla, u daljnjem tekstu **Uredba 853/2004**.

3. OBUHVAĆENO PODRUČJE S OPISOM I RAZGRANIČENJEM GEOGRAFSKIH I ADMINISTRATIVNIH PODRUČJA OBUHVAĆENIH PROGRAMOM ISKORJENJIVANJA

Program iskorjenjivanja provodi se na cijelom području Republike Hrvatske (RH). Redovita godišnja tuberkulinizacija s ciljem održavanja statusa slobodno od bolesti provodi se u županijama koje su navedene u točki A3. Cilj programa je ispuniti uvjete iz Priloga IV, Dijela II, Poglavlja 2., Odjeljka 1. Delegirane uredbe 2020/689 RH na cijelom području RH.

4. OPIS EPIDEMIOLOŠKE SITUACIJE

(a) broj objekata u kojima se drže životinje ciljane populacije životinja po zdravstvenom statusu (slobodno od bolesti, zaraženo, nepoznato), osim objekata na koje se primjenjuje odstupanje

Ciljana populacija životinja za program iskorjenjivanja su držana goveda. Broj objekata u kojima se drže goveda nalazi se u Dodatku 1.

(b) broj životinja ciljane populacije životinja koje se drže u objektima iz točke (a) po zdravstvenom statusu;

Detaljni podaci o držanim govedima u RH se nalaze u Dodatku 1.

(c) karte na kojima je prikazana gustoća ciljane populacije životinja iz točke (b) po zdravstvenom statusu;

Gustoća i geografski položaj objekata u kojima se drže goveda prikazani su u Dodatku 1.

(d) vremenski slijed s navedenom prevalencijom, podacima o incidenciji tijekom najmanje posljednjih pet godina; i

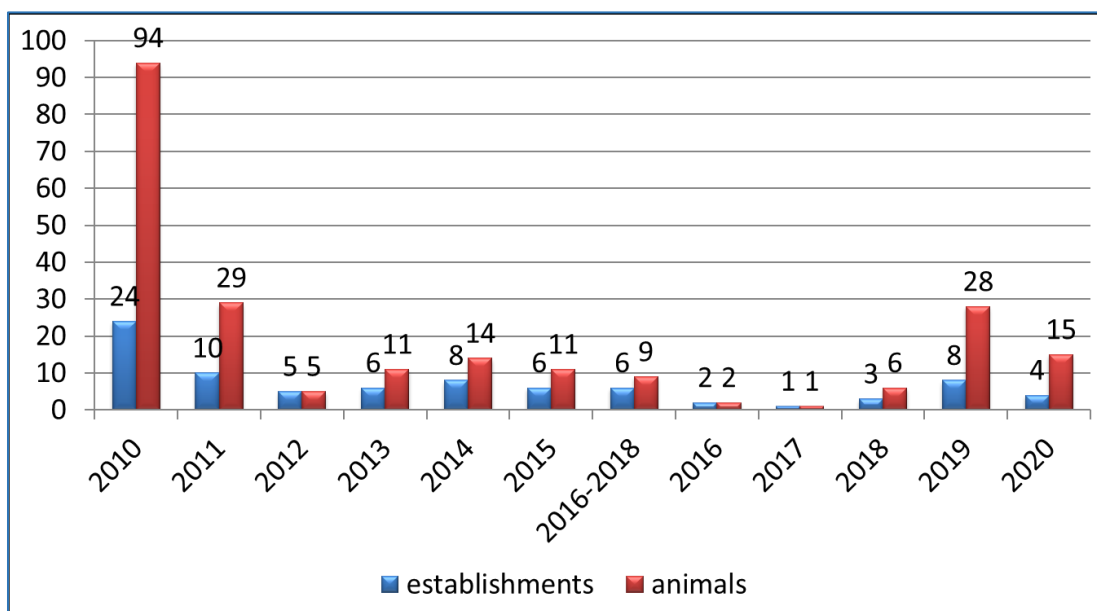
Sustavna kontrola bolesti je započela 1945. godine. Zbog opsežnih mjera, prevalenca bolesti u stadima je smanjena s 28 % koliko je iznosila 1946. godine na manje od 1.4 % 1953. godine. U narednih 10 godina prevalenca stada je smanjena na manje od 1 % te je u razdoblju 1965 – 1990 kontinuirano na razini 0.5 – 1 %. Dodjela statusa stada u skladu s Direktivom 64/432 započela je 2010. godine. Cijelo vrijeme programa koji je proveden u skladu s Direktivom 64/432 definicija potvrđenog slučaja bolesti uključivala je bakterije iz *Mycobacterium* kompleksa (*M. bovis*, *M. caprae*, *M. tuberculosis* and *M. africanum*).

Godišnja rutinska tuberkulinizacija za održavanje statusa stada se od 2016. godine provodi svakih 36 mjeseci. Rezultati provođenja programa u prethodnom razdoblju prikazani su na slikama 1 -3.

Slika 1 – Podaci o potvrđenim slučajevima infekcije MTBC u razdoblju 2010-2020

Godina	Ukupan broj objekata na dan 31 prosinca	Broj objekata s potvrđenom infekcijom	% objekata s potvrđenom infekcijom
2010	40872	24	0,059
2011	40086	10	0,025
2012	37681	5	0,013
2013	35707	6	0,017
2014	34399	8	0,023
2015	32753	6	0,018
2016	27904	2	0,007
2017	25754	1	0,004
2018	23220	3	0,013
2019	21178	8	0,038
2020	19875	4	0,020

Slika 2 – Broj objekata i životinja s potvrđenom infekcijom MTBC u razdoblju 2010-2020

Slika 3. – Broj životinja s lezijama sumnjivim na infekciju MTBC koje su podvrgnute dodatnoj bakteriološkoj pretrazi u razdoblju 2014-2020

Godina	Broj životinja s lezijama sumnjivim na infekciju MTBC koje su podvrgnute dodatnoj bakteriološkoj pretrazi	Broj životinja kod kojih je bakteriološkom pretragom potvrđena infekcija s MTBC
2014	29	7
2015	13	6
2016	2	2
2017	10	1
2018	4	4
2019	25	10
2020	3	3

(e) informacije o epidemiološkom stanju dodatnih populacija životinja, prema potrebi.

Analizom rezultata programa iskorjenjivanja tijekom proteklih godina i epidemioloških istraživanja potvrđenih slučajeva bolesti, nije utvrđena dodatna populacija životinja koja je bila ili bi mogla biti uključena u širenje bolesti. Tijekom razdoblja 2013-2015 provedeno je nadziranje u divljoj populaciji životinja. 2013 godine u Sisačko-moslavačkoj županiji na odstrijeljenim divljim svinjama. Uzorkovanje su provodile ovlaštene veterinarske organizacije te je bakteriološkom pretragom uzoraka limfnih čvorova ukupno 115 divljih svinja utvrđeno 73 negativna uzorka, dok su u preostalim uzorcima identificirane nespecifične mikobakterije. Mikobakterije koje uzrokuju bolest, odnosno pripadaju *Mycobacterium tuberculosis* kompleksu nisu utvrđene.

Tijekom 2014 i 2015 godine provedeno je nadziranje divlje populacije na području Bjelovarsko-bilogorske županije. Tijekom 2014 godine uzorkovane je 108 odstrijeljenih srna, a tijekom 2015. godine 110 srna. Također su svi uzorci bili negativni na prisustvo *Mycobacterium tuberculosis* kompleksa.

5. OPIS STRATEGIJE KONTROLE BOLESTI U OKVIRU PROGRAMA ISKORJENJIVANJA U SKLADU S ČLANKOM 16. DELEGIRANE UREDBE KOMISIJE (EU) 2020/689

A. PLANVI UZORKOVANJA I DIJAGNOSTIČKE METODE KOJI SE TREBAJU PRIMJENJIVATI U SKLADU S PRILOGOM IV. DELEGIRANOJ UREDBI (EU) 2020/689 ZA:

- *za dodjelu statusa „slobodno od bolesti” objektima i zadržavanje tog statusa;*
- *za potvrđivanje ili isključivanje prisutnosti bolesti u slučaju sumnje na bolest;*

A.1. CILJANA I DODATNA POPULACIJA ŽIVOTINJA NA KOJOJ SE PROVODI PROGRAM

Ciljana populacija životinja za provođenje programa iskorjenjivanja su sva držana goveda starija od 6 tjedana.

Dodatne populacije životinja koje se uključuju u provedbu mjera u slučaju sumnje ili potvrđenog slučaja bolesti, uključuju se prema uputi Uprave za veterinarstvo i sigurnost hrane (u daljnjem tekstu Uprava).

A.2. TESTIRANJE U SVRHU DODJELE ZDRAVSTVENOG STATUSA OBJEKTU

Testiranje za dodjelu statusa – slobodno od infekcije MTBC provodi se u skladu s Prilogom IV, Dijelom II, Poglavljem 1, Odjeljkom 1 Delegirane uredbe 2020/689.

Delegirana uredba 2020/689 propisuje da je za dodjelu slobodnog statusa, ukoliko goveda potječu iz objekata slobodnih od infekcije MTBC, potrebno provesti jednokratno testiranje s negativnim rezultatom tijekom 30 dana prije uvođenja u objekt ili 30 dana nakon uvođenja u objekt.

Ako goveda potječu iz DČ koje su slobodne od infekcije MTBC, testiranje nije potrebno već se automatski dodjeljuje status slobodno od bolesti.

Ako goveda ne zadovoljavaju gore navedene uvjete, testiranje se provodi na svim govedima starijim od 6 tjedana koja se u trenutku testiranja nalaze u objektu, dvokratno, s razmakom od najmanje 6 mjeseci i ne više od 12 mjeseci.

A.3. TESTIRANJE U SVRHU ZADRŽAVANJA ZDRAVSTVENOG STATUSA OBJEKTA

Uvjeti za zadržavanje statusa objekta slobodno od infekcije MTBC propisani su Prilogom IV, Dijelom II, Poglavljem 1, Odjeljkom 2 Delegirane uredbe 2020/689.

Republika Hrvatska zadovoljava kriterije iz Priloga IV, Dijela II, Poglavlja 1, Odjeljka 2, točke 1. te se status objekata slobodnih od infekcije održava testiranjem jednom u 36 mjeseci.

Tijekom 2022. godine tuberkulinizacija s ciljem održavanja statusa slobodno od bolesti provodi se na području sljedećih županija:

Bjelovarsko-bilogorska

Dubrovačko-neretvanska

Ličko-senjska

Sisačko-moslavačka

Splitsko-dalmatinska

Šibensko-kninska

Zadarska

Zagrebačka županija

Tuberkulinizacija se provodi na svim govedima starijima od 6 tjedana.

Dodatno, u skladu s člankom 11. stavkom 4. Naredbe za 2022. godinu, sva goveda, osim goveda namijenjenih klanju, porijeklom iz država članica Europske unije koje nisu slobodne od infekcije MTBC sukladno Provedbenoj uredbi 2021/260 potrebno je tuberkulinizirati po prispjeću u Republiku Hrvatsku ukoliko su prilikom otpreme iz države porijekla bila mlađa od 6 tjedana. Tuberkulinizaciju je potrebno provesti najkasnije do dobi 8 tjedana. Ovo testiranje se sukladno članku 11. stavku 7. Naredbe za 2022. godinu, provodi na trošak subjekta (posjednika).

Za dodjelu i održavanje statusa objekata slobodnih od infekcije MTBC provodi se pojedinačni intradermalni tuberkulinski test.

A.4. TESTIRANJE PRIJE PROMETA

U skladu s Odjeljkom 2, Poglavlja 1, Dijela II, Priloga IV, da bi objekt zadržao status „slobodno od bolesti“ sva goveda starija od 6 tjedana koja se uvode u objekt slobodan od bolesti moraju potjecati iz objekata slobodnih od bolesti te moraju zadovoljavati i sljedeće uvjete:

- potjecati iz država članica koje su slobodne od bolesti
- ili
- imati negativan rezultat tuberkulinizacije ne stariji od 12 mjeseci te potjecati iz objekta u kojem su sva goveda imala negativan rezultat tuberkulinizacije u proteklih 12 mjeseci.

Ukoliko goveda ne mogu zadovoljiti gore navedene uvjete, primjenjuje se sljedeći uvjet:

- goveda moraju imati negativan rezultat tuberkulinizacije ne stariji od 30 dana (ili biti izolirana od ostalih životinja u određinom objektu dok se ne provede tuberkulinizacija s negativnim rezultatom tijekom 30 dana od uvođenja u objekt).

Sljedom navedenoga, goveda koja se nalaze na području županija u kojima je tijekom 2021. godine provedena rutinska godišnja tuberkulinizacija, mogu zadovoljiti uvjet prethodnog testiranja te ih nije potrebno testirati prije (ili nakon prometa), ukoliko negativan rezultat tuberkulinizacije nije stariji od 12 mjeseci.

Tijekom 2021. godine godišnja tuberkulinizacija s ciljem održavanja statusa stada je provedena na području sljedećih županija: Virovitičko-podravske, Požeško-slavonske, Brodsko-posavske, Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske županije.

A.5. TUBERKULINIZACIJA KOZA

Tuberkulinizacija koza propisana je Uredbom 852/2004, Prilogom III, Odjeljkom IX, Poglavljem I, točkom I, podtočkom 2 c).

2.(c) Ako se koze uzgajaju zajedno s kravama, te je koze potrebno pregledavati i testirati na tuberkulozu.

Tuberkulinizacija se provodi pojedinačnim intradermalnim tuberkulinskim testom na kozama starijima od 12 mjeseci.

Prije početka provedbe tuberkulinizacije koza, ovlaštenu veterinar izlistava sve koze iz Jedinstvenog registra ovaca i koza (JROK) na predmetnom gospodarstvu. Na izlistanom obrascu je jasno vidljiva dob svake pojedine životinje. Na svim kozama starijim od 12 mjeseci provodi se pojedinačni intrakutan test, te se po očitavanju reakcije upisuju na obrazac [Iskaz o tuberkulinizaciji koza pojedinačnim intrakutanim testom](#) – koji je objavljen na mrežnim stranicama Uprave za veterinarstvo i sigurnost hrane.

Ispisani i ispunjeni obrasci se pohranjuju u ovlaštenoj veterinarskoj organizaciji. Postupak provođenja i prosuđivanja pojedinačnih i usporednih intrakutanih testova kod koza provodi se na identičan način kao i kod goveda te je opisan u Dodatku 2 Programa.

Ispis koza iz JROK, na određenoj Identifikacijskoj kartici gospodarstva (IKG), nalazi se u izborniku aplikacije, a dostupan je na sljedeći način:

Izveštaji i kontrole > Ovce i koze > Pregled ovaca i koza po IKG

A.6. DIJAGNOSTIČKE METODE

Dijagnostiku infekcije MTBC provodi:

Nacionalni referentni laboratorij

Hrvatski veterinarski institut - Zagreb

Laboratorij za bakterijske zoonoze i molekularnu dijagnostiku bakterijskih zoonoza

Odjel za bakteriologiju i parazitologiju

Savska cesta 143, pp 183, 10 000 Zagreb

U Nacionalnom referentnom laboratoriju provodi se kultivacija i identifikaciju uzročnika infekcije s MTBC.

Uzorci za kultivaciju i identifikaciju navedeni su u točkama B.2. *Klanje sumnjivih goveda* i točki B.3. *Sumnja na infekciju tijekom redovnog klanja zdravih goveda*.

Za dodjelu i održavanje statusa objekata slobodnih od infekcije MTBC provodi se pojedinačni intradermalni tuberkulinski test. Za isključivanje lažno pozitivne reakcije koristi se usporedni intradermalni tuberkulinski test. Detaljan postupak tuberkulinizacije naveden je u točki B.1.

B.1. Postupak tuberkulinizacije

Goveda se tuberkuliniziraju pojedinačnim intradermalnim tuberkulinskim testom.

U slučaju pozitivnog ili sumnjivog rezultata na pojedinačnom intradermalnom tuberkulinskom testu provodi se usporedni intradermalni tuberkulinski test kako bi se isključila sumnjiva tj. lažno pozitivna reakcija. Usporedni intradermalni tuberkulinski test provodi se najranije 42 dana nakon provođenja pojedinačnog testa.

Svako govedo koje nije negativno na usporednom intradermalnom tuberkulinskom testu smatra se govedom sumnjivim na infekciju MTBC (pozitivni reaktor) te se upućuje na klanje.

Ako govedo iz objekta na kojem je u posljednje 2 godine bila potvrđena infekcija MTBC ili u objektu za kojeg je utvrđena epidemiološka povezanost sa zaraženim objektom reagira pozitivno ili sumnjivo na pojedinačnom intradermalnom tuberkulinskom testu, smatra se sumnjivim na tuberkulozu (pozitivnim reaktorom) te se mora uputiti na klanje (ne provodi se usporedni test).

Sva zaklana sumnjiva goveda (pozitivni reaktori) obavezno se uzorkuju za daljnju bakteriološku pretragu s ciljem isključivanja ili potvrđivanja infekcije MTBC.

Postupak provođenja i prosuđivanja pojedinačnih i usporednih intradermalnih tuberkulinskih testova opisan je u Dodatku 2 Programa.

Evidencije

Ovlaštene veterinarske organizacije za svako pojedino gospodarstvo moraju ispisane obrasce („Obrazac 2c“ i „Obrazac za retuberkulinizaciju“) za goveda i koze, zajedno s eventualnim nalazima Hrvatskog veterinarskog instituta koji se odnose na laboratorijsko potvrđivanje uzročnika tuberkuloze, čuvati najmanje tri godine.

Nesukladnosti na gospodarstvu

U slučaju kada ovlaštenu veterinar utvrdi da se na gospodarstvu nalaze goveda starosti od šest i više tjedana koja nisu popisana na Obrascu 2c ili se na gospodarstvu ne nalaze goveda starosti od šest i više tjedana koja su popisana na Obrascu 2c, ovlaštenu veterinar isto mora ubilježiti kao „**nesukladnost**“ i o tome izvijestiti nadležnog veterinarskog inspektora.

U slučaju zatečenog **viška goveda** u odnosu na stanje na Obrascu 2c, osim obvezne prijave nesukladnosti nadležnom veterinarskom inspektor, ovlaštenu je veterinar dužan postupiti na sljedeći način:

- Ukoliko se radi o tuberkulinizaciji koja se provodi sa svrhom ostvarivanja uvjeta za dodjelu statusa, a **nesukladna je grla moguće identificirati, životinje je potrebno tuberkulinizirati**, a njihove brojeve ušnih markica unijeti ručno u Obrazac 2c, kao i u aplikaciju. Nakon što se utvrde i otklone razlozi zabilježene nesukladnosti, predmetna tuberkulinizacija se u slučaju negativnih rezultata može uzeti u obzir kao pretraga provedena u svrhu ostvarivanja uvjeta za dodjelu statusa stada.
- Ukoliko se radi o tuberkulinizaciji koja se provodi sa svrhom ostvarivanja uvjeta za dodjelu statusa, a **nesukladna grla nije moguće pouzdano identificirati** (nedostaju ušne markice), **nesukladne se životinje ne tuberkuliniziraju** do dovršetka postupanja nadležnog veterinarskog inspektora.
- Ukoliko je predmetnom stadu temeljem ranije ostvarenih uvjeta već dodijeljen status stada slobodnog od bolesti, nadležni veterinarski inspektor po prijavi nesukladnosti od strane ovlaštenog veterinara stadu **suspendira status**.

B.2. Klanje sumnjivih goveda

Ovlašteni je veterinar prije upućivanja goveda na klanje obavezan o tome obavijestiti nadležnog veterinarskog inspektora te pripremiti popratnu dokumentaciju, kako slijedi:

- a. U Svjedodžbi o zdravstvenom stanju i mjestu podrijetla životinje uz ostale pripadajuće podatke upisati „**TBC GOVEDA**“
- b. U VETIS aplikaciji ispuniti sve potrebne podatke u obrascu „**ZAPISNIK – KLANJE TBC GOVEDA**“
- c. Po popunjavanju „Zapisnika – klanje TBC goveda“, iz računalne aplikacije ispisati prateće obrasce: Obrazac 1, Obrazac 2 i Obrazac 3.
- d. U slučaju da se pošiljka sastoji od TB pozitivnih goveda podrijetlom iz različitih gospodarstava, za svako gospodarstvo dokumentacija iz podtočaka a., b. i c. priprema se zasebno.

Svjedodžba iz podtočke a. te Obrasci iz podtočke c. obavezna su prateća dokumentacija pošiljke.

Nadležni veterinarski inspektor dužan je obavijestiti veterinarskog inspektora pod čijom je nadležnošću odobreni objekt za klanje u koji su upućena predmetna goveda, najkasnije **48 sati** prije predviđenog početka klanja.

Veterinarski inspektor pod čijom je nadležnošću odobreni objekt u kojem je predviđeno klanje dužan je odmah proslijediti obavijest o predstojećem klanju goveda sumnjivih na infekciju MTBC ovlaštenom veterinaru kontrolnog tijela/veterinarskom inspektorcu zaduženom za pregled na liniji klanja u predmetnom objektu.

Prijevoz predmetnih goveda organizira se na način koji će omogućiti da se goveda po prispjeću u odobreni objekt za klanje bez odgode upućuju na liniju klanja, no obvezno nakon završetka svih redovnih klanja koja se toga dana odvijaju u odobrenom objektu.

Pregled prije klanja i na liniji klanja obavlja ovlaštenu veterinar kontrolnog tijela/veterinarski inspektor.

U slučaju vidljivih patoanatomskih promjena na trupovima zaklanih goveda, na laboratorijsku pretragu šalju se uzorci promijenjenih limfnih čvorova i promijenjenih parenhimskih organa (pluća, jetra, slezena i dr.).

U slučaju kada na trupovima nema vidljivih patoanatomskih promjena, na laboratorijsku pretragu s dostavljaju uzorci sljedećih limfnih čvorova/organa:

1. retrofaringealni
2. bronhijalni
3. medijastinalni
4. supramamarni
5. mandibularni
6. mezenterijalni
7. uzorak tkiva jetre

Svaki uzorkovani limfni čvor/organ obilježava se i pakira zasebno, zatim se svi tako upakirani uzorci koji se odnose na jednu životinju dodatno pakiraju u zajednički uzorak, označavaju životnim brojem predmetnog goveda i dostavljaju na pretragu u službeni laboratorij.

Ovlaštenu veterinar kontrolnog tijela/veterinarski inspektor unosi podatke o patoanatomskom nalazu na liniji klanja u Obrascu 2 i 3 – koji su kao prateća dokumentacija dostavljeni uz prispjelu pošiljku goveda. Po obavljenom pregledu podatke sa Obrazaca upisuje u računalnu TB aplikaciju, u obrasce:

- a. Unos obrazac 2 – klanje TBC goveda
- b. Unos obrazac 3 – klanje TBC goveda

Ovisno o rezultatima patoanatomske pretrage obavljene na liniji klanja, nadležni ovlaštenu veterinar kontrolnog tijela/veterinarski inspektor proglašava trupove goveda uvjetno valjanim za daljnju toplinsku preradu ili higijenski neispravnim.

Detalji o načinu pregleda te minimalni zahtjevi za pregled trupova goveda koja su nakon provedene tuberkulinizacije ili retuberkulinizacije proglašena sumnjivim na tuberkulozu te upućena na klanje, kao i načini osposobljavanja mesa nalaze se u

[Vodiču za inspekciju tuberkulinskih reaktora u goveda](#) te

[Vodiču za osposobljavanje mesa](#)

koji se nalaze na internetskim stranicama Uprave za veterinarstvo i sigurnost hrane.

U slučaju sumnje ili potvrđenog slučaja infekcije MTBC u goveda, kada je iz objektivnih razloga provedba tuberkulinizacije otežana, veterinarski inspektor može uputiti zahtjev Upravi za veterinarstvo i sigurnost hrane za odobrenje upućivanje goveda na klanje bez provedbe tuberkulinizacije.

Goveda se u tom slučaju upućuju u klaonicu na slijedeći način:

1. Goveda se na klanje mogu uputiti isključivo izravno

2. U Svjedodžbu o zdravstvenom stanju i mjestu podrijetla životinje uz ostale podatke treba upisati „ TBC GOSPODARSTVO“
3. Nadležni veterinarski inspektor dužan je obavijestiti veterinarskog inspektora pod čijom je nadležnošću odobreni objekt za klanje u koji su upućena predmetna goveda, najkasnije 48 sata prije predviđenog početka klanja.
4. Veterinarski inspektor pod čijom je nadležnošću odobreni objekt u kojem je predviđeno klanje dužan je obavijestiti ovlaštenog veterinaru kontrolnog tijela/veterinarskog inspektora o klanju goveda s TBC gospodarstva
5. Prijevoz predmetnih goveda organizira se na način koji će omogućiti da se goveda po prispieću u odobreni objekt za klanje bez odgode upućuju na liniju klanja, no obvezno nakon završetka svih redovnih klanja koja se toga dana odvijaju u odobrenom objektu.
6. Obrazac 1, Obrazac 2 i Obrazac 3 u ovom slučaju nisu potrebni obzirom da se ispunjavaju u slučaju sumnje na tuberkulozu goveda koja je postavljena temeljem tuberkulinskog testiranja,
7. Pregled prije klanja i na liniji klanja obavlja ovlaštenu veterinar kontrolnog tijela/veterinarski inspektor. Postupak uzorkovanja na liniji klanja:
8. Ovlaštenu veterinar kontrolnog tijela/veterinarski inspektor treba obratiti posebnu pažnju prilikom pregleda trupova predmetnih goveda na liniji klanja.
9. Uzorkovanje se provodi samo u slučaju vidljivih patoanatomskih promjena na trupovima zaklanih goveda, a na laboratorijsku pretragu šalju se uzorci promijenjenih limfnih čvorova i promijenjenih parenhimskih organa (pluća, jetra, slezena i dr.) te obavezno:
  1. retrofaringealni
  2. bronhijalni
  3. medijastinalni
  4. supramamarni
  5. mandibularni
  6. mezenterijalni
  7. uzorak tkiva jetre

Daljnje postupanje u odnosu na Obrasce i upisivanje u aplikaciju se provodi kao u slučaju utvrđivanja patoanatomskih promjena kod klanja zdravih goveda.

B.3. Sumnja na infekciju s MTBC kod redovnog klanja zdravih goveda

Osim redovitim provođenjem tuberkulinizacije, nadzor bolesti provodi se i *post mortem* pregledom goveđih trupova na liniji klanja pri redovitom klanju zdravih goveda. Podaci o obavljenim *post mortem* pregledima, odnosno podaci o postavljenim sumnjama na bolest temeljem nalaza lezija koje upućuju na infekciju s MTBC, kao i konačni rezultati laboratorijskih pretraga, imaju izuzetno velik epidemiološki i javnozdravstveni značaj.

Pregledom trupova zdravih goveda pri redovnom klanju, limfne čvorove potrebno je narezivati u što više tankih listića, odnosno presjeka, radi što bolje procjene promjena na njima. Tuberkulozne promjene na limfnim čvorovima se sastoje od kazeoznih ili kalcificiranih čvorića (tuberkula) bijele boje koji su vidljivi na prerezu. Kod mladih životinja (tele) može se raditi i o generalizirano povećanim l.č., bez vidljivih tuberkula.

Skrećemo pozornost da je svaku sumnju na liniji klanja obavezno potrebno prijaviti. Prijavu je potrebno poslati na email adresu: prijava@mps.hr

U slučaju nalaza patoanatomskih promjena koje upućuju na infekciju s MTBC, ovlašteni veterinari kontrolnog tijela/veterinarski inspektori koji obavljaju preglede na liniji klanja su dužni prijaviti sumnju na bolest, u skladu s Pravilnikom o prijavi bolesti.

Po prijavi sumnje nadležni veterinarski inspektor sastavlja zapisnik/rješenje o poduzetim mjerama. Podaci o zapisniku/rješenju unose se u ekran „klanje TBC goveda“/„unos zapisnika“, u kojem će se nakon unosa svih potrebnih podataka o sumnjivoj životinji generirati Obrasci 2. i 3., u koje se upisuje nalaz na liniji klanja, sada i u aplikaciju.

Nakon što su podaci na ovaj način uneseni u sustav, daljnja je procedura istovjetna proceduri opisanoj kod postupanja s uzorcima uzetih od goveda koja su na kalnje upućena kao pozitivni reaktori nakon tuberkulinskog testiranja.

Patoanatomski nalaz se obavezno upisuje u Obrasce 2. i 3. – klanje TBC goveda, a od promijenjenih limfnih čvorova i/ili parenhimskih organa se obavezno uzimaju uzorci i dostavljaju na pretragu. U slučaju sumnje postavljene pri redovnom klanju, početak procedure je različit.

Prazni, nepopunjeni Obrasci 2. i 3., mogu se naći na stranicama VETIS aplikacije („dokumenti i upute“, na početnom ekranu u aplikaciji za veterinare). Nalaz se upisuje u prazne obrasce (u trenutku upisivanja nalaza obrasci se još ne nalaze u aplikaciji, kao u slučaju klanja pozitivnih goveda).

Veterinarski inspektor dužan je obavijestiti mjesno nadležnog veterinarskog inspektora u mjestu podrijetla sumnjivog goveda s ciljem poduzimanja mjera za objekt porijekla goveda u kojem je utvrđena sumnja na bolest.

Dezinfekcija opreme

Opremu koja se koristi pri klanju, a onečisti se sadržajem probavnog trakta, patološki promijenjenim tkivom ili drugom nečistoćom, potrebno je prije sljedeće upotrebe oprati hladnom vodom, a zatim sterilizirati vodom temperature od najmanje 82°C.

Čišćenje i dezinfekcija je jedan od ključnih postupaka u provedbi mjera suzbijanja i iskorjenjivanja bolesti, a provodi se s ciljem smanjenja rizika od širenja infekcije na goveda ili druge prijemljive životinje na gospodarstvu.

Pod određenim uvjetima *M. bovis* može preživjeti u okolišu duže vrijeme (ovisno o okolišnim uvjetima – temperatura, vlaga), stoga je uvjet da se temeljito očiste i dezinficiraju staja i druge nastambe u kojima životinje borave te svi kontejneri, posude, oprema i ostali predmeti korišteni u radu sa životinjama. Također, preporučuje se dodatno čišćenje i dezinfekcija područja koja bi mogla predstavljati rizik i eventualno proširiti infekciju na druge životinje ili gospodarstva.

Sredstvo za redukciju mikroorganizama (dezinficijens) koji se koristi za predmetnu dezinfekciju mora biti odobren od strane Uprave za veterinarstvo i sigurnost hrane kao sredstvo

za redukciju mikroorganizama (sredstvo za redukciju uzročnika tuberkuloze goveda) i mora se koristiti u odgovarajućoj koncentraciji.

Popis odobrenih sredstava za redukciju mikroorganizama (dezinficijensa) nalazi se na web stranici [Uprave za veterinarstvo i sigurnost hrane](#) te u Popisu biocidnih pripravaka kojima je dano odobrenje za stavljanje na tržište (Narodne novine, broj [15/16](#)).

Posebno je važno da se očiste i dezinficiraju predmeti i oprema koji su mogli doći u kontakt s ispljuvkom (sputum), izmetom ili mlijekom goveda sa sumnjom ili potvrđenim slučajem bolesti.

Veterinarska organizacija koja temeljem rješenja nadležnog tijela obavlja DDD (nositelj odobrenja), u skladu s Pravilnikom o uvjetima i načinu obavljanja dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije u veterinarskoj djelatnosti (Narodne novine, broj 139/10), dužna je provesti dezinfekciju na predmetnom gospodarstvu, sukladno rješenju nadležnog veterinarskog inspektora.

Nakon provedene dezinfekcije i čišćenja, nositelj odobrenja izdaje **Potvrdu o provedenom DDD-u**, koja je tiskana u Prilogu 1. Pravilnika o uvjetima i načinu obavljanja dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije u veterinarskoj djelatnosti. Izdavanjem potvrde, uz uvjet da su provedene i ostale mjere propisane rješenjem nadležnog veterinarskog inspektora, ispunjeni su uvjeti za ukidanje propisanih mjera na predmetnom gospodarstvu.

Nakon što je posljednja pozitivna životinja otpremljena s gospodarstva i nakon što je provedena propisana završna dezinfekcija prostorija i opreme, ovlaštenu je veterinar dužan upisati u aplikaciju podatke o obavljenoj dezinfekciji (ekran: unos podataka – unos nove dezinfekcije – upisati potrebne podatke).

C. SUMNJA NA BOLEST

U skladu s člankom 9. stavkom 1. Delegirane uredbe 2020/689, sumnja na infekciju MTBC postavlja se u slučaju:

- pozitivne ili sumnjive reakcije na usporednom intradermalnom tuberkulinskom testu
- pozitivne ili sumnjive reakcije na pojedinačnom intradermalnom tuberkulinskom testu kada se usporedni test ne provodi (točka B.1.)
- utvrđivanja epidemiološke povezanosti s objektom u kojem je potvrđena infekcija s MTBC
- drugih epidemioloških podataka, kliničkih ili post mortem nalaza na temelju kojih veterinarski inspektor ili ovlaštenu veterinar kontrolnog tijela zaključi da mogu upućivati na infekciju s MTBC

Veterinarski inspektor Državnog inspektorata na objektu u kojem postoji sumnja na infekciju s MTBC određuje mjere u skladu s člankom 21. Delegirane uredbe 2020/689, provodi epidemiološko istraživanje prema epidemiološkom upitniku iz Dodatka 3 ovoga programa te u skladu s Prilogom IV, Dijelom II, Poglavljem 1, Odjeljkom 3, točkom 1 b) Delegirane uredbe 2020/689 objektu suspendira status slobodno od bolesti.

Proširenje mjera kontrole bolesti iz članka 22. točke a) na dodatnim populacijama životinja provodi se u skladu s Uputom Uprave.

Odstupanja predviđena člankom 23. Delegirane uredbe 2020/689

Odstupanja se mogu odnositi na sljedeće:

- a) upućivanje goveda na klanje iz objekta u kojem je postavljena sumnja na infekciju MTBC po posebnoj proceduri bez prethodnog provođenja tuberkulinizacije
- b) odobravanje premještanja goveda u objekt u kojem je utvrđena sumnja na bolest

Odstupanja se odobravaju na prijedlog veterinarskog inspektora koji potvrđuje da su ispunjeni uvjeti iz članka 23. stavka 5. Delegirane uredbe 2020/689.

Uvjete za primjenu odstupanja pod točkama a) i b) uputom određuje Uprava.

Veterinarski inspektor može odobriti odstupanja iz članka 23. stavka 2. Delegirane uredbe 2020/689 pod uvjetima navedenima u stavku 4. istoga članka, ukoliko su zadovoljeni uvjeti iz stavka 5. istog članka.

D. POTVRĐEN SLUČAJ BOLESTI

U skladu s člankom 9. stavkom 1. Delegirane uredbe 2020/689, potvrđenim slučajem bolesti smatra se govedo kod kojeg je iz uzoraka izoliran i identificiran uzročnik *M. bovis*, *M. caprae* ili *M. tuberculosis*

U slučaju potvrde bolesti u objektu, propisuju se mjere određene Delegiranom uredbom 2020/689.

DELEGIRANA UREDBA 2020/689

Članak 24.

- objektu se povlači status slobodno od bolesti u skladu s člankom 24. stavkom 1 točkom a)
- u zaraženim objektima određuju se mjere utvrđene u člancima 25. do 31. Delegirane uredbe 2020/689, kako je navedeno u nastavku.

Ukoliko je bolest potvrđena u divljih životinja, Uprava po potrebi postupuje u skladu s stavkom 3. članka 24.

Članak 25.

- provodi se epidemiološko istraživanje u skladu s upitnikom iz Dodatka 3.
- na svim epidemiološki povezanim objektima određuju se mjere iz članka 21. Delegirane uredbe 2020/689 te se provode istraživanja s ciljem potvrde ili isključivanja bolesti
- u skladu s uputom Uprave prilagođava se nadziranje bolesti i na drugim objektima, uzimajući u obzir zaključke epidemiološkog istraživanja i utvrđene čimbenike rizika

- Uprava razmatra potrebu provođenja istraga na divljim životinjama iz dodatnih populacija ako se epidemiološkim istraživanjem utvrdi povezanost
- Uprava obavještava subjekte i druga relevantna tijela te nadležno tijelo u državama članicama ili trećim zemljama u slučaju utvrđivanja epidemiološke povezanosti

Članak 26.

- na objektu se određuju mjere u skladu s stavcima 1. i 2. članka 26. u odnosu na goveda

Članak 27.

Na zaraženom objektu određuje se testiranje:

- u skladu s člankom 27. stavkom 1. točkom b) ii. Delegirane uredbe 2020/689
- radi ponovne dodjele statusa slobodno od bolesti provodi se u skladu s Prilogom IV, Dijelom II, Poglavljem 1, Odjeljkom 4 Delegirane uredbe 2020/689.

Testiranje iz članka 27. stavka 1. a) i c) uputom može odrediti Uprava uzimajući u obzir zaključke epidemiološkog istraživanja i utvrđene čimbenike rizika, ukoliko je potrebno kako bi se osiguralo brzo otkrivanje zaraženih životinja koje bi mogle doprinijeti širenju bolesti.

Ukoliko je objekt po završetku mjera nakon potvrđenog slučaja bolesti u potpunosti ispražnjen, testiranje radi ponovne dodjele statusa slobodno od bolesti se provodi u skladu s Prilogom IV, Dijelom II, Poglavljem 1, Odjeljkom 1 točkom 2. Delegirane uredbe 2020/689.

Na zaraženom objektu određuju se mjere iz članka 27. stavka 3. i 4. Delegirane uredbe 2020/689.

Članak 28.

U objektu u kojem je potvrđena infekcija MTBC određuju se mjere iz članka 28. stavka 1.

Veterinarski inspektor određuje mjere iz stavka 4. članka 28. ukoliko se epidemiološkim istraživanjem utvrdi da bi proizvodi iz zaraženog objekta mogli predstavljati rizik za širenje bolesti ili bi mogli utjecati na zdravlje ljudi.

Postupanje sa stajskim gnojem

Postupanje s gnojem i/ili gnojevkom s gospodarstva koje je pod mjerama zbog sumnje ili u zaraženom gospodarstvu rješenjem određuje veterinarski inspektor:

- zabranu iznošenja stajskog gnoja i gnojevke s gospodarstva,
- pohranjivanje gnoja iz staja ili drugih nastambi u kojima su boravile životinje na mjesto do kojega životinje na gospodarstvu ne mogu doći.
- tretiranje krutog i tekućeg gnoja (gnojevke) na gospodarstvu odgovarajućim sredstvom za dezinfekciju prema uputi proizvođača i zabranu korištenja u trajanju od najmanje tri tjedna,
- ukoliko je gnoj prekriven slojem nezaraženog gnoja ili zemljom korištenje sredstva za dezinfekciju nije potrebno.

Nakon završetka provedbe obveznih mjera dezinfekcije, gnoj i gnojevku se preporučuje skladištiti na mjestu (laguni) najmanje šest mjeseci prije otpreme na polje, te također onemogućiti kontakt životinja sa gnojevkom.

Gnoj i gnojevku sa gospodarstva koje je bilo pod zabranom, preporučuje se koristiti na poljima namijenjenim ratarstvu, te treba izbjegavati uporabu na pašnjacima. Ukoliko se gnoj i gnojevka

ipak koriste na pašnjacima, izgon stoke na pašnjake se ne preporučuje najmanje 60 dana od zadnjeg iznošenja gnoja i gnojevke na predmetni pašnjak.

Članak 29.

Veterinarski inspektor može odobriti odstupanja iz članka 29. stavka 1. Delegirane uredbe 2020/689 pod uvjetima navedenima u stavku 3. točki a) istoga članka, ukoliko su zadovoljeni uvjeti iz stavka 4. istog članka.

Članak 30.

Veterinarski inspektor na zaraženom objektu određuje provođenje čišćenja i dezinfekcije u skladu s člankom 30. Delegirane uredbe 2020/689 i člankom 48. Zakona o veterinarstvu.

Članak 31.

Ukoliko se epidemiološkim istraživanjem utvrde relevantni čimbenici rizika, prije ili nakon ukidanja mjera kontrole bolesti na zaraženom objektu veterinarski inspektor određuje da se provedu razmjerne mjere za umanjivanje rizika radi sprečavanja ponovne zaraze objekta.

Tim se mjerama uzima u obzir barem sljedeće:

- (a) perzistencija uzročnika bolesti u okolišu ili kod divljih životinja; i
- (b) biosigurnosne mjere prilagođene posebnostima objekta

Dodatne mjere

- Uprava može odrediti upućivanje na klanje svih goveda iz objekta u kojem je potvrđena infekcija s MTBC, nakon procjene rizika, rezultata epidemiološkog istraživanja i drugih relevantnih čimbenika.
- Uprava može odrediti korištenje Gama interferon testa s ciljem detektiranja maksimalnog broja zaraženih životinja na objektu

E. BIOSIGURNOSNE MJERE I MJERE ZA UMANJIVANJE RIZIKA KOJE JE POTREBNO PROVESTI

Osnovne biosigurnosne mjere propisane su člankom 39. Naredbe. Odredbe biosigurnosti iz Uredbe (EU) 2016/429 i Priloga I Uredbe (EZ) br. 2004/852 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o higijeni hrane nalaze se u Dodatku 4.

F. MJERE KOJE JE POTREBNO PROVESTI U POGLEDU DODATNIH POPULACIJA ŽIVOTINJA, PREMA POTREBI

Mjere koje se provode na dodatnim populacijama životinja provode se u skladu s uputom Uprave, ovisno o utvrđenim čimbenicima rizika i zaključcima epidemiološkog istraživanja.

G. ODSUPANJA KOJA SE PRIMJENJUJU U SKLADU S ČLANKOM 19. DELEGIRANE UREDBE (EU) 2020/689, PREMA POTREBI

Subjekti odgovorni za objekte navedene u članku 19. Delegirane uredbe 2020/689 su izuzeti od obveze stjecanja i održavanja statusa „slobodno od bolesti“.

H. KOORDINIRANE MJERE S DRUGIM DRŽAVAMA ČLANICAMA ILI TREĆIM ZEMLJAMA, PREMA POTREBI

Nije predviđeno. U slučaju utvrđivanja epidemiološke povezanosti s objektima iz država članica ili trećih zemalja, Uprava obavještava subjekte i druga relevantna tijela te nadležno tijelo u državama članicama ili trećim zemljama.

I. ODOBRAVANJE ZASEBNIH EPIDEMIOLOŠKIH JEDINICA U SKLADU S ČLANKOM 20. STAVKOM 4. DELEGIRANE UREDBE 2020/689

U skladu s člankom 4. Uredbe (EU) 2016/429, točkom 39. *epidemiološka jedinica* znači skupina životinja koje su jednako izložene uzročniku bolesti.

Delegirana uredba 2020/689 članak 20. stavak 4. predviđa mogućnost dodjeljivanja različitog zdravstvenog statusa različitim epidemiološkim jedinicama istog objekta. Navedeno znači da je moguće, u slučaju sumnje na bolest, ne suspendirati status slobodno od bolesti cijelom objektu.

Nakon odobravanja zasebnih epidemioloških jedinica unutar objekta moguće je primjenjivati članak 23. stavak 1. Delegirane uredbe 2020/689.

Zasebne epidemiološke jedinice odobrava veterinarski inspektor te o istima na svom području vodi evidenciju. Evidencija se dostavlja i Upravi za veterinarstvo i sigurnost hrane na email adresu: veterinarstvo@mps.hr.

Zaseban epidemiološki status se odobrava pod sljedećim uvjetima:

- nastambe kojima se odobrava zaseban epidemiološki status moraju biti odvojene su međusobno fizičkim sredstvima
- svaka nastamba mora biti označena jedinstvenim brojem koji je vidljivo istaknut na ulazu u nastambu
- u objektu mora biti uspostavljen odvojen sustav hranidbe životinja i čišćenja nastambi kojim se osigurava zaseban epidemiološki status svake nastambe. Isto uključuje minimalno postupak čišćenja i dezinfekcije opreme i strojeva nakon korištenja u jednoj nastambi, a prije korištenja u drugoj
- u objektu mora biti uspostavljen evidencijski sustav bilježenja smještaja goveda po nastambama te praćenja premještanja goveda između nastambi
- zaposlenici objekta koji imaju odobrene zasebne epidemiološke jedinice moraju biti upoznati su sa statusom zasebnih epidemioloških jedinica nastambi te moraju biti upoznati i educirani o svim uspostavljenim procedurama evidencija, čišćenja i dezinfekcije po nastambama koje osiguravaju zaseban epidemiološki status,

Subjekti su dužni veterinarskom inspektoru predočiti dokumentaciju i procedure ovjerene od strane odgovorne osobe za najmanje sljedeće:

- uspostavljen evidencijski sustav bilježenja smještaja goveda po nastambama te praćenja premještanja goveda između nastambi,
- uspostavljen odvojen sustav hranidbe životinja i čišćenja nastambi kojim se osigurava zaseban epidemiološki status svake nastambe. Isto uključuje minimalno postupak čišćenja i dezinfekcije opreme i strojeva nakon korištenja u jednoj nastambi, a prije korištenja u drugoj,

- odgovarajući dokaz da su zaposlenici objekta upoznati su sa statusom zasebnih epidemioloških jedinica nastambi te da su upoznati i educirani o svim uspostavljenim procedurama evidencija, čišćenja i dezinfekcije po nastambama koje osiguravaju zaseban epidemiološki status
- tlocrt cijelog objekta, s položajem svih nastambi te s vidljivom oznakom jedinstvenog broja za svaku nastambu.

6. OPIS ORGANIZACIJE, NADZORA I ULOGA DIONIKA UKLJUČENIH U PROGRAM ISKORJENJIVANJA

A. TIJELA NADLEŽNA ZA KOORDINACIJU I NADZOR PROVEDBE PROGRAMA

Nadležno tijelo za izradu i razvoj programa iskorjenjivanja je Uprava za veterinarstvo i sigurnost hrane Ministarstva poljoprivrede. Veterinarski inspektori Državnog inspektorata postupaju u slučajevima sumnje ili potvrđenog slučaja bolesti,

Obveze Uprave:

- koordinacija i organizacija implementacije programa
- prikupljanje, analiza i praćenje podataka
- evaluacija rezultata implementacije programa
- priprema uputa za provedbu dodatnih mjera
- prijava podataka u skladu s Provedbenom uredbom 2021/2002

Obveze veterinarskih inspektora

- suspendiraju, povlače i vraćaju status slobodno od bolesti
- provode službene kontrole u odnosu na program iskorjenjivanja prema Vodiču za organizaciju službenih kontrola

B. OBVEZE I ODGOVORNOSTI SVIH UKLJUČENIH DIONIKA

Subjekti odgovornih za objekte u kojima se drže goveda:

Subjekti su odgovorni za primjenu zahtjeva iz članka 10. Uredbe 2016/429 i članka 18. Delegirane uredbe 2020/689.

Obveze iz članka 10. Uredbe 2016/429 su izravno primjenjive i nalaze se u Dodatku 4 ovoga programa.

Članak 18. Delegirane uredbe 2020/689.

Subjekti koji su odgovorni za objekte u kojima se drže goveda u pogledu programa iskorjenjivanja infekcije MTBC dužni su pridržavati se općih i posebnih zahtjeva u odnosu na ovaj program iskorjenjivanja:

(a) opći zahtjevi:

- i. nadziranje ciljanih i dodatnih populacija životinja u pogledu relevantne bolesti kako je određeno ovim programom
- ii. u slučaju premještanja goveda, osigurati da zdravstveni status objekata nije ugrožen zbog prijevoza ili uvođenja u objekte goveda ili proizvoda od njih;
- iv. mjere kontrole bolesti u slučaju sumnje na bolest ili potvrde bolesti;
- v. sve dodatne mjere koje nadležno tijelo smatra nužnima, koje mogu uključivati, ako je relevantno, razdvajanje životinja fizičkim mjerama zaštite i mjerama upravljanja prema njihovu zdravstvenom statusu;

(b) posebni zahtjevi:

Testiranje s ciljem dodjele, održavanja i vraćanja statusa slobodno od bolesti kako je propisano ovim programom i Delegiranom uredbom 2020/689, Prilogom IV, Dijelom II., Poglavljem 1.

Subjekti odgovorni za klaonice u kojima se drže i kolju goveda moraju zadovoljavati sljedeće opće zahtjeve:

- i. nadziranje ciljanih i dodatnih populacija životinja u pogledu relevantne bolesti kako je određeno ovim programom
- iv. mjere kontrole bolesti u slučaju sumnje na bolest ili potvrde bolesti;
- v. sve dodatne mjere koje nadležno tijelo smatra nužnima, koje mogu uključivati, ako je relevantno, razdvajanje životinja fizičkim mjerama zaštite i mjerama upravljanja prema njihovu zdravstvenom statusu;

Subjekti su dužni također:

- bez odlaganja prijaviti sumnju na bolest
- ograničiti kretanje životinja kod kojih je postavljena sumnja na bolest, spriječiti kontakt drugih ljudi ili životinja s životinjom kod koje postoji sumnja na bolest

Ovlaštene veterinarske organizacije

Ovlaštene veterinarske organizacije, u području svojih nadležnosti, provode tuberkulinizaciju na način propisan ovim programom te dodjeljuju statuse slobodno od bolesti objektima koji zadovoljavaju uvjete.

Obaveze ovlaštenih veterinarskih organizacija su:

- provođenje tuberkulinizacije u sklopu ovoga programa
- dodjela statusa „slobodno od bolesti“
- prijava sumnje i potvrđenog slučaja bolesti prema Pravilniku o prijavi bolesti

Obveze ovlaštenih veterinarskih organizacija - kontrolnih tijela u klaonicama

- prijava sumnje i potvrđenog slučaja bolesti prema Pravilniku o prijavi bolesti

- uzimanje uzoraka za bakteriološku pretragu u slučaju nalaza patoanatomskih promjena koje upućuju na sumnju na infekciju MTBC tijekom redovnog klanja ili klanja pod posebnom procedurom te prijava sumnje veterinarskom inspektoratu nadležnom za objekt porijekla goveda
- uzimanje uzoraka za bakteriološku pretrage u slučaju klanja goveda koja se rješenjem veterinarskog inspektora upućuju na klanje zbog sumnje na infekciju MTBC

Hrvatski veterinarski institut

Laboratoriji uključeni u ovaj Program dužni su

- provoditi laboratorijsko pretraživanje u skladu s člancima 16. i 17. Uredbe (EU) 2016/429 i člankom 6. Delegirane uredbe 2020/689.
- uz obveze propisane Pravilnikom o prijavi bolesti životinja i Naredbom, Upravu izvijestiti o provedenim pretragama na infekciju MTBC sa svim relevantnim podacima u xml. obliku, a za potrebe izvješćivanja Europske agencije za sigurnost hrane i druge potrebe izvješćivanja, odnosno analize provedbe programa.
- Nalaz svake laboratorijske pretrage dostaviti Upravi, Državnom inspektoratu i ovlaštenoj veterinarskoj organizaciji sukladno članku 38. Naredbe.

7. TRAJANJE PROGRAMA ISKORJENJIVANJA

Program je na snazi od 1. siječnja 2022. godine te se provodi do 15. prosinca 2022. godine.

8. SREDNJOROČNI CILJEVI PROGRAMA ISKORJENJIVANJA

A. Očekivano godišnje smanjenje broja zaraženih objekata

Očekivani broj zaraženih gospodarstava tijekom provedbe programa: manje od 5.

B. Očekivano godišnje povećanje broja objekata slobodnih od bolesti

Najmanje 99,8 % objekata slobodnih od bolesti koji predstavljaju najmanje 99,9 % populacije goveda u RH.

10. FINANCIRANJE

Tuberkulinizacija goveda i koza propisana ovim programom financira se iz državnog proračuna, sukladno važećem *Cjeniku propisanih veterinarskih usluga koje se podmiruju iz sredstava državnog proračuna Republike Hrvatske*, osim u slučaju provođenja tuberkulinizacije u skladu s člankom 11. stavkom 4. Naredbe za 2022. godinu, kada troškove podmiruje subjekt, kako je propisano člankom 11. stavkom 7. Naredbe za 2022. godinu.

11. IZVJEŠĆIVANJE

Ovlaštena veterinarska organizacija dužna je izvijestiti nadležnog veterinarskog inspektora o svakom subjektu koji odbija provesti mjere propisane ovim Programom te o svakom subjektu

kod kojeg se utvrde nesukladnosti. Ovlaštena veterinarska organizacija dužna je subjekte, bez odgode, obavijestiti o svakom pozitivnom nalazu.

Laboratoriji uključeni u ovaj Program dužni su, uz obveze propisane Pravilnikom o prijavi bolesti i Naredbom, Upravu izvijestiti o provedenim laboratorijskim pretragama sa svim relevantnim podacima u xml. obliku, a za potrebe izvješćivanja Europske agencije za sigurnost hrane i druge potrebe izvješćivanja, odnosno, analize provedbe programa.